

INTERXARXES: una experiència de treball en xarxa al dte. d'Horta-Guinardó

Teresa Abril, (tabril@xtec.cat)

EAP Horta Guinardó. Membre del Comitè Tècnic d'Interxarxes

José Ramón Ubieta (jubieta@copc.es)

Psicòleg clínic. Coordinador del projecte Interxarxes

Resumen: Interxarxes consiste en el establecimiento de una red de coordinación regular y estable, en el ámbito del distrito de Horta-Guinardó, entre los distintos servicios de salud, educación y atención social dirigidos a la población infantil (0-18 años) . Esta red ha de revisar, periódicamente, la calidad asistencial , programar acciones conjuntas y favorecer el intercambio de información y conocimientos. Los objetivos son la mejora de la calidad de intervención de los servicios, el incremento del conocimiento de la realidad de la infancia y la familia en el territorio mediante la investigación aplicada, la formación y el aprendizaje mutuo de los profesionales en el trabajo en red y la formulación de propuestas de optimización de los recursos disponibles dentro de un plan más amplio de dinamización comunitaria. Todo ello genera propuestas de cambio e innovación en la gestión de los servicios

Abstract: This project consists in setting up a regular and stable network of co-ordination, within the district of Horta-Guinardó, between the various health, educational and social work services directed to the children's population (0-18 years of age). The aim of this network is to periodically revise the quality of the assistance, to program joint actions and to foster the interchange of information and knowledge. The goals consist of an improvement in the quality of the intervention carried out by these services and an increase in the knowledge of the reality of children and families in the territory. This task is carried out by means of applied research, joint training and learning of network skills for the participating professionals, as well as the formulation of proposals in order to use the available recourses in the most optimum conditions within a more ample plan of community dynamics. All of this would generate proposals for change and innovation in the management of these services.

El declivi de la jerarquia com a paradigma organitzatiu i la seva progressiva substitució per l'horitzontalitat de la xarxa produeix una creixent distribució del tractament del malestar en allò que ara conceptualitzem com la xarxa. No es tracta ja d'una opció personal, sinó d'un model organitzatiu coherent amb el discurs dominant en les polítiques públiques, siguin d'educació, salut o atenció social.

Avui, a la comunitat educativa, també treballem en xarxa perquè ens ocupem d'una part d'aquest malestar, malgrat puguem desconèixer, en ocasions, de quina part se'n ocupa l'altre o malgrat no veiem les línees de força i les connexions entre una i altra intervenció. El que cal, doncs, es saber amb quin model ens convé treballar.

FONAMENTACIÓ TEÒRICA

Models de treball en xarxa

La pregunta que ens convé, avui, no és relativa a l'elecció del treball en xarxa com a mètode, sinó més aviat sobre l'ús possible que fem d'aquesta metodologia i del nostre paper com a professionals. En diem possible perquè, com correspon a la nostra època, hi ha diversos usos possibles.

El model comú, que trobem establert "per defecte", és concebre la xarxa en termes de la reingenyeria, un circuit on es tracta de posar a circular el subjecte sota la perspectiva de la màxima rendibilitat, i per tant de l'optimització màxima dels recursos. Això implica que el vincle prioritzat entre els serveis i els professionals és la derivació d'un lloc de la xarxa a un altre, partint d'un conjunt de protocols prèviament definits i establerts. Coneixem les conseqüències d'aquest model: la més greu és la deriva en la que romanen molts d'aquests subjectes i els conflictes que es generen entre els serveis de la xarxa.

L'altre model possible és organitzar la xarxa a partir del lloc central que pren el cas i els interrogants que suscita en els diversos professionals. Això implica que la xarxa pugui acollir la particularitat de cada situació, definida en una perspectiva d'una anàlisi global (social, familiar, personal). Aquesta elecció privilegia un altre tipus de vincle entre els professionals, més centrat en sostenir una conversa permanent al voltant del cas i dels seus interrogants. Una conversa, no basada en les rivalitats narcisistes d'estatus, permet al subjecte distribuir les seves demandes i les seves propostes entre varis.

El treball en xarxa esdevé així el resultat d'un pacte entre professionals que consenten en un referent tercer, la situació (subjecte, família) a abordar, que organitza i vectorialitza el seu treball al voltant d'aquest buit de saber, d'un interrogant que posa a tothom a treballar. D'aquesta manera els causa el desig de col·laborar en una invenció realista en el tractament del malestar.

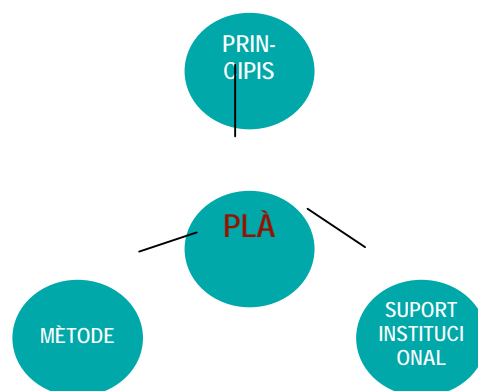
Requisits del treball en xarxa

En aquest model de centralitat del cas, pel que nosaltres¹ apostem, calen tres previs per tal que aquesta formula sigui viable.

En primer lloc cal una sensibilització col·lectiva sobre la necessitat d'optar per aquest model. Cal donar-se un temps per a comprendre i que uns pocs facin de grup motor i prenguin al seu càrrec la iniciativa. Treballar en xarxa, en aquesta perspectiva, es diferencia de allò que considerem habitualment com coordinació².

En segon lloc cal el compromís de cadascú dels agents del projecte, cosa que ja implica una posició ètica davant les dificultats. Posició que opta per abordar-les en lloc de negar-les o obviar-les. La magnitud d'aquestes dificultats, així com les implicacions personals que comporten, augmenten el nivell d'angoixa fins un punt que pot resultar paralitzant (impotència del fer) o bé motiu d'un passatge a l'acte professional (impulsivitat del fer) que condueix a la segregació del subjecte..

Finalment, cal disposar d'un pla mínim (i modificable si s'escau) ja que la col·lusió espontània dels professionals no garanteix la sostenibilitat del treball en xarxa. Aquest pla, una mena de carta de navegació consensuada prèviament, n'és la garantia de l'aplicació del model. Es a partir d'aquí que es defineixen les regles del joc. Proporciona, doncs, referències clares i compartides i alhora funciona com un element de regulació i mediació entre els serveis. Tradueix, en un model organitzatiu aqueix pacte entre professionals al que fèiem referència abans, i es la clau de la sostenibilitat.

¹ Model que orienta el projecte Interxarxes, implementat, des de l'any 2000, al districte d'Horta-Guinardó de la ciutat de Barcelona: www.interxarxes.net

² José R. Ubieta (2007). "Models de treball en xarxa" en Revista d'Educació Social num 37. Fundació Pere Tarrés. Consultable online en: www.peretarres.org/revistaeducaciosocial

Els Principis del treball en xarxa

Com a tota actuació resulta cabdal definir els principis que l'orienten. El subjecte es, abans que res, un ser social. Fins i tot en una època, especialment individualista com la nostra, es fa evident que el subjecte només es abordable a partir del vincle amb l'altre. El nostre paradigma ha de contemplar, doncs, una perspectiva que pensi allò individual i allò col·lectiu com manifestacions diferenciades però referides a un mateix procés.

La dimensió comunitària ens serveix com a paradigma orientatiu en la nostra intervenció, entenent com a tal dimensió, l'existència de tres supòsits: epistèmic, metodològic i ètic.

Des del punt de vista epistèmic contemplem la producció del saber com una elaboració col·lectiva que parteix de l'existència, en qualsevol situació individual o grupal, d'un no saber, de quelcom que no està escrit (relacions de parella, educació dels fills) i que requereix de la producció d'un saber, de la invenció de respostes que mai poden ser unilaterals, propietat dels anomenats sistemes experts (professionals de l'atenció a les persones). Aquesta invenció resideix en el saber propi dels implicats (subjecte, família, grup social, professional) que s'han de mobilitzar per a produir un "nou" saber, que no existeix, anteriorment, com a tal invenció.

Des del punt de vista metodològic s'han d'articular els sabers de les diferents disciplines (socials, clíniques, educatives, jurídiques) que intervenen, com a requisit bàsic per tal d'abordar les problemàtiques multicausals. Tot això amb els límits, quan es tracta d'implementar tàctiques de acció, que cada disciplina estableix, diferenciant-se respecte al marc d'actuació.

Finalment, i pel que fa al supòsit ètic de la nostra intervenció amb alumnes i les seves famílies, cal que fem de la participació dels subjectes un principi axiomàtic, i no tant sols un lloc comú de la retòrica metodològica. Les eleccions que cadascú fa (de parella, laborals, socials) en funció de les combinatòries possibles que se li ofereixen son la seva responsabilitat i la nostra actuació mai ha de substituir aquest procés, malgrat sigui aquesta la demanda que rebem: "Digui'm que haig de fer!".

El mètode

Un projecte de treball en xarxa suposa, com tota iniciativa, una inversió inicial que a vegades es presenta com un handicap per a la seva implementació. La nova proposta es viscuda per alguns professionals com un increment, de les anomenades “carregues de treball” habituals, i molt més en un sistema d’actuació clarament assistencialista i productivista (predomini avaluatiu dels indicadors d’activitat per damunt dels de procés).

Això requereix pensar a **l’optimització dels recursos existents mitjançant l’aprofitament dels espais i lligams ja existents** entre serveis i professionals. Les comissions socials, presents en molts centres educatius de primària i secundària, formades per docents, equips psicopedagògics i professionals dels serveis socials, en son un bon punt de partida per a articular el treball en xarxa. També altres dispositius de coordinació estable entre salut i escoles com n’és el Programa Salut i escola.

L’escola es un nodus essencial de la xarxa i com a tal s’ha d’implicar en tot el procés però abans cal que el treball en xarxa sigui viscut com quelcom positiu, que afegix un plus de saber, de desig, de producció a allò ja existent. Sense aquest benefici, la implicació dels professionals restarà limitada a un “s’ha de fer” estèril.

Un segon aspecte a tenir en compte és la **“disciplina” del cas**, la manera que ens donem per tal de garantir la construcció del cas. Sabem que “els casos” no existeixen *per se*, el que hi ha son els expedients que recullen les informacions sobre l’alumne i la seva família, la cronologia (diacronia) de les actuacions, però amb això no n’hi ha prou per captar la lògica (sincronia) del cas. La simple acumulació de dades no ens explica la seqüència dels fets. Ens cal un esforç per establir i construir la lògica del cas a partir de la formulació d’hipòtesis interpretatives dels fenòmens observats i de les posicions subjectives.

Construir un cas requereix, doncs, donar-se una disciplina que venci el *automaton* de la inèrcia actuatora i de la paràlisi que la angoixa produeix. Cal habilitar espais regulars de conversa (seguiments periòdics, seminaris d’anàlisi de casos,..) i un cert ús de la escriptura (presentacions de cas escrites, plans de treball àgils però en paper) perquè

escriure un cas és ja una primera manera de ordenar-lo, apuntar hipòtesis i descobrir els buits de saber que cadascú té.

Finalment una qüestió de mètode important és el **timing del projecte** que ha de contemplar els diferents temps dels serveis. Cal, doncs, avançar de manera progressiva sense que es produeixi un decalatge excessiu entre el liderat del projecte i el conjunt dels professionals que l'integren. Ni tampoc entre els professionals i els responsables polítics, ni molt menys entre professionals i família.

Suport institucional

El tercer requisit es refereix a la legitimitat necessària que li cal a tota intervenció en xarxa i a l'àmbit global de aquesta legitimitat. Cal que tingui reconeixement per part dels responsables de la xarxa (polítics, tècnics directius), però és necessari també que s'acompanyi de recursos que assegurin la continuïtat del projecte. Ens especial cal garantir la funció de coordinació que, si bé ha de ser col·lectiva, cal també personalitzar-la pel que fa a les tasques executives.

L'EXPERIÈNCIA DEL PROJECTE INTERXARXES

Interxarxes és un projecte de treball en xarxa amb famílies, infància i adolescència que s'està desenvolupant al districte d'Horta-Guinardó, des de l'any 2000 i que s'orienta en aquesta modalitat de centralitat en el cas.

S'inicia arran de la preocupació i de la reflexió dels professionals dels serveis públics d'atenció a la Infància (EAP, CSMIJ, Serveis Socials, EAIA) envers la nostra forma d'intervenció amb les famílies que presentaven una major problemàtica assistencial i que estaven ateses des de diferents serveis..

Tot i que ja existien diferents canals de coordinació com: les Comissions Socials a les escoles, el seguiment de casos entre serveis... detectàvem desajustaments produïts per la manca de criteris comuns, duplicitats, recels provocats pel desconeixement de les funcions i possibilitats d'intervenció des de cada servei.

Ens calia trobar una metodologia que apaivagues aquestes circumstàncies i revertís en una major satisfacció entre els professionals, alhora que millorés l'atenció a les famílies. A partir d'un procés de treball entre els professionals del districte i de contrast amb altres experiències i professionals varem iniciar el nostre projecte d'intervenció en xarxa.

EIXOS I OBJECTIUS

El projecte Interxarxes s'estructura en torn a 4 eixos d'actuació (QUADRE 1) que s'interrelacionen i es retroalimenten entre sí, i dels quals es desprenen els objectius del mateix, que són:

Millorar la qualitat assistencial

L'objectiu nuclear del projecte és la millora en l'atenció dels menors i les famílies amb les que treballem.

Pretenem que el nombre de casos atesos estigui al voltant d'uns 50 anuals i la nostra metodologia de treball tendeix a reduir al màxim les disfuncions ocasionades pels efectes de descoordinacions, interferències....

La selecció dels casos es fa en funció dels criteris establerts i consensuats entre els serveis:

- que estiguin intervenint un mínim de tres serveis
- que la família presenti una problemàtica complexa, però que mostri una mínima disposició per a la intervenció
- incloure casos de totes les edats i dels diferents barris del districte

Qualsevol dels professionals que detecti un cas susceptible de ser derivat al projecte fa la proposta a l'**equip del cas** (professionals implicats en el cas), quan s'ha comunicat al Comitè Tècnic i s'ha acordat incloure'l, s'estableix el protocol d'actuació, el qual consisteix:

- l'avaluació - diagnòstica de la situació
- el disseny del pla de treball

- l'assignació del referent
- l'establiment del procés de seguiment (mínim una trobada trimestral)
- els acords sobre les estratègies d'intervenció (revisades periòdicament)

Augmentar el coneixement de la realitat de la infància i les famílies del territori

Un dels aspectes que varem observar en els inicis del projecte era que algunes de les dificultats que s'evidenciaven entre els professionals provenien del desconeixement que entre nosaltres teníem dels àmbits i possibilitats d'intervenció des de cada un dels serveis.

En aquest sentit varem creure necessari iniciar un procés de coneixement des de i per als propis serveis que formàvem part del projecte, creant el **Seminari d'actualització de Serveis**, el qual té com a objectius: incrementar el coneixement mutu, augmentar la cooperació i ajustar les expectatives (límits i possibilitats) de cadascun.

De forma regular, durant aquests set anys, s'ha anat fet la presentació de tots els serveis públics i dels privats que participen en el projecte.

Un altre aspecte que ens ha facilitat el projecte ha estat la possibilitat de realitzar dues investigacions aplicades per tal d'obtenir un major coneixement de la realitat de la població del districte, les quals ens han aportat dades rellevants per a la millora de la nostra intervenció.

La primera va consistir en un informe sobre "Infància i família, al districte d'Horta-Guinardó", realitzat conjuntament amb l'Institut d'Infància i Món Urbà de Barcelona (2003/2005)³

La segona realitzada pel GRAV (Grup de Recerca sobre Adolescència i Vincle), grup format per professionals del projecte i que s'ha basat en la dificultat de vinculació entre els adolescents i els professionals/serveis. (cursos 2005/2007)

³ Un resum d'ambdós estudis es pot consultar a la pàgina web del projecte: www.interxarxes.net

Augmentar l'aprenentatge dels professionals sobre el treball en xarxa

Des de l'inici del projecte es va veure fonamental contemplar una vessant formativa que possibilités a tots els professionals implicats compartir l'experiència, produir coneixements, alhora que facilités l'aprenentatge de treball en xarxa.

Partint d'aquesta premissa es va crear el **Seminari d'anàlisi i discussió de casos**, amb la participació d'un professional extern que aporta una visió complementària la qual ens permet preguntar-nos i avançar en les dificultats que ens planteja el propi cas, les que genera la coordinació entre els serveis...

El Seminari té una periodicitat trimestral i està obert a tots els professionals i serveis del districte interessats en continuar aprofundint en la metodologia d'intervenció (centralitat en el cas).

Paral·lelament es realitzen seminaris específics per aprofundir en temes que generen preocupació entre els professionals (trastorns de conducta en infants i adolescents, Adolescents i consum de drogues) o d'altres que estiguin relacionats amb la metodologia de treball en xarxa.

Formular propostes relatives a la creació i/o millora dels recursos existents

La dinàmica del projecte permet mantenir un nivell de reflexió constant sobre el seu propi desenvolupament i una anàlisi sobre la realitat que ens envolta.

D'aquesta manera en la memòria anual es reflecteixen totes aquelles disfuncions detectades (absentisme, manca de recursos o serveis...) alhora que es fan propostes per a la canalització d'aquestes mancances. Aquestes propostes es fan arribar als responsables polítics i membres del Comitè Assessor del projecte.

També es realitza una reflexió interna sobre aquells aspectes que es poden millor a partir de la introducció de noves estratègies d'intervenció per part dels professionals. D'aquesta manera hem introduït modalitats d'intervenció grupals ja que considerem que és una eina potent en el treball amb adolescents i amb les famílies en general.

Hem iniciat experiències de treball interserveis amb la realització de diferents Tallers de Pares: un de caire preventiu dirigit a famílies de 1ª infància i d'altres dirigit a famílies amb fills adolescents.

Aquestes han estat experiències amb alt grau de participació i valoració per part de les famílies i una excel·lent oportunitat d'enriquiment per part dels professionals.

Cal dir que aquest treball ha estat complementat amb un Seminari d'Actualització de Tècniques Grupals dirigit als professionals i que va possibilitar la revisió conceptual del treball, la seva metodologia i la revisió d'experiències que s'estaven realitzant des de diferents serveis.

Una altra vessant de reflexió que ens ocupa és la revisió dels circuits de coordinació interserveis. El fet d'haver creat una plataforma de treball i coordinació entre els serveis del districte, ens possibilita el diàleg i la permeabilitat per modificar aquells aspecte que segueixen generant interferències.

La difusió del projecte, tant a nivell de districte com a escala més àmplia, sempre s'ha tingut molt en compte ja que ens sembla fonamental per a la construcció d'una xarxa de suport professional.

En aquest sentit es realitza bianualment una Jornada que convoca un nombre considerable de professionals, on es debaten temes d'actualitat i que generen preocupació: nouvinguts, aspectes de violència entre infants i joves....

També bianualment i de forma alternativa es realitza un Fòrum, de format més reduït, però també amb un alt nivell de participació i que ha servit per revisar conjuntament aspectes del projecte que calien modificar (processos de derivació, funció del referent, documentació utilitzada...) i també per presentar l'estudi que es va elaborar sobre Adolescències i Vincle.

Altres canals de difusió són la creació de la web: **www.interxarxes.com** i del butlletí digital Infox@xarxes, ambdós canals ens permeten compartir informacions, experiències i la producció escrita que es va elaborant.

Finalment, es participa en aquells fòrums científics i institucionals que s'organitzen al voltant del treball en xarxa i altres temàtiques relacionades amb la infància i adolescència.

Un aspecte que sempre ens ha semblat crucial per al desenvolupament del projecte ha estat el comptar amb un suport institucional, suport que es rep a través dels representants dels Departament implicats i amb un compromís que es renova anualment. Aquest suport permet donar estabilitat i formalització al projecte i contempla l'existència d'un coordinador i un acord de finançament estable.

ORGANITZACIÓ I RECURSOS

Organització

El projecte consta de tres àmbits o nivells d'intervenció: Institucional, Tècnic i Administratiu (QUADRE 2)

Recursos

El projecte compta amb els recursos propis de cada Servei i els que estableixen anualment les administracions que hi participen.

Comptem amb la participació de: Districte d'Horta – Guinardó i Sector d'Atenció a les Persones de l'Ajuntament de Barcelona, Consorci d'Educació de Barcelona, Departament d'Educació, Consorci Sanitari de Barcelona, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Servei Català de la Salut de la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Barcelona.

IDEES, CONCLUSIONS, PROBLEMES

Com ja hem assenyalat, al llarg del text, la posada en marxa i, sobretot, el manteniment d'un model de treball en xarxa d'aquest tipus no és fàcil. Hi ha dificultats derivades de la pròpia logística: sincronitzar els temps col·lectius i personals, acordar el maneig de la informació, d'allò que ens diem i de com ho fem (oral, escrit),...D'altres fan referència a la implicació de les institucions, a la legitimitat de les actuacions, a com conjugar les tasques habituals amb les que se'n deriven d'aquest model.

Però sobretot les dificultats més importants deriven dels mateixos professionals, de llur resistència als canvis de model d'actuació. I més quan es tracta d'un model exigent, que suposa una gran implicació personal, professional i per tant ètica. Cal acceptar la

interdependència entre professionals i serveis i això vol dir consentir a un saber nou, abandonant el gaudi que a vegades ens produeix mantenir-nos en la queixa.

Treballar en xarxa no deixa de ser, doncs, una aposta ètica que inclou el lligam a l'altre en l'abordatge i tractament dels malestars en joc, atès que no hi ha pràctica (clínica, educativa, social) sense ètica.

Malgrat aquestes dificultats també hi ha aspectes positius en tot el procés que volem destacar: el fet que sorgís de la necessitat dels professionals, ha afavorit la implicació i el manteniment del projecte.

En tots els col·lectius convergeixen diferents sensibilitats i nivells de compromís però globalment podem dir que les “virtuts “ que ofereix el projecte són ben valorades ja que aporta la possibilitat d'un creixement professional a través de les diferents opcions de formació, un millor coneixement dels serveis i per tant un augment i millora de la cooperació.

Donant per suposat que el procés d'introducció de canvis en la pràctica professional ofereix, gairebé sempre, resistències, cal anar respectant els temps i anar introduint tot allò que és possible en cada moment, perquè si fem una valoració global i en perspectiva, es poden contemplar millores.

La metodologia generada pel projecte va sent incorporada en l'anàlisi dels casos, ja no sols amb els que estan inclosos en el projecte sinó en d'altres que, sense presentar una problemàtica tant complexa, requereixen de la intervenció de més d'un servei.

És a dir que l'objectiu de crear cultura de treball en xarxa es va incorporant paulatinament en la dinàmica dels serveis. Partíem d'importants diferències de criteri en relació a la coordinació entre serveis segons els camps d'intervenció: sanitari, salut, social o educació. Aquest procés, podríem dir-ne, d'amalgamatge que ha suposat tot el treball generat fins ara des del projecte ha contribuït a aproximar punts de vista i a considerar aquesta coordinació com un element necessari i per tant incorporar-lo, en major o mesura, a la pràctica. En aquests moments, p.e., ja no és estrany comptar amb la participació de metges pediatres en les coordinacions ni amb la seva col·laboració quan des d'altres disciplines se'ls fa alguna demanda...

Un altre aspecte que ens sembla important remarcar és que l'existència d'un fòrum regular on coincideixen els professionals d'un mateix territori ha propiciat la utilització del projecte com a plataforma de trobada, fet que:

- ha afavorit la coneixença entre els professionals i ha anat generant un clima de major confiança i complicitat.
- ha propiciat la generació d'activitats conjuntes entre Serveis (Tallers de Pares)
- ha possibilitat l'intercanvi i difusió d'experiències (major col·laboració entre IES i Serveis Socials, amb els educadors de carrer que han promogut visites als serveis de lleure facilitant, a l'alumnat, el coneixement dels recursos de la zona, s'ha treballat conjuntament en la prevenció consum de substàncies addictives.)

Incidència del projecte a l'escola:

Actualment l'afirmació que l'escola no educa sola podríem dir que està assumida, o hauria d'estar-ho, pel conjunt de la societat.

Certament que els centres educatius s'han dotat d'estructures de coordinació internes pel que fa a la recerca de respostes a les necessitats educatives de l'alumnat (Cicles, Equips docents, CAD....) però, cada vegada es requereixen més serveis i professionals per donar atenció a la multiplicitat i complexitat de casuística que es genera. Així veiem com, des de la pròpia Administració, es creen programes que impliquen més d'un Departament (Plans Educatius d'Entorn, Programa Salut-Escola...).

Aquesta complexa realitat fa del tot imprescindible que l'escola funcioni en xarxa, amb l'entorn, amb professionals d'altres disciplines....tenint present que cal evitar la proliferació de xarxes independents i la necessitat de crear **estructures de coordinació estables** que garanteixin la millor qualitat i la cooperació entre els serveis, alhora que tendeixin a simplificar la tasca que, actualment, s'està exigint a l'escola

Sovint l'EAP és dipositari d'aquest malestar i rep la queixa dels centres sobre la quantitat i diversitat de situacions que no poden ser resoltes des de l'àmbit estrictament educatiu i que necessàriament s'han d'abordar des d'una perspectiva multidisciplinar.

Una part d'aquestes situacions es canalitzen a través de les Comissions Socials dels centres i en les quals, bàsicament, hi participen l'escola, l'EAP i els Serveis Socials.

Però hi ha altres problemàtiques que, a més a més, requereixen de la participació d'altres disciplines: salut mental, sanitat, justícia. Aquestes, la majoria de vegades, generen importants problemàtiques conductuals, retards evolutius i/ d'aprenentatge i és aquí on el model de treball que planteja el projecte Interxarxes pren el seu sentit.

El fet que un conjunt de professionals, tant els de l'escola com els que actuem més externament, puguem seure a parlar d'un cas, suposa un augment en la qualitat de la intervenció, alhora que un estalvi d'energies.

Poder compartir la informació i la preocupació que generen aquests casos des dels diferents camps d'intervenció aporta una mirada diferent a la problemàtica, sovint una major comprensió de la situació i de les possibilitats d'intervenció dels serveis, alhora que es redueixen les contradiccions, implica i fa responsables a tots els actors i, sobretot, ajuda a trobar noves estratègies d'intervenció compartides.

Per descomptat, que el procés no és gens fàcil i es va construint lentament però també estem convençuts que la realitat ens aboca a treballar i aprofundir en aquesta direcció.

BIBLIOGRAFIA

Barceló, T.; Crua, F. "Trabajo en red entre ámbitos educativos y sociales, una opción responsable" en *Revista de Educación Social*, N° 4, 2005

Bassedas, Eulàlia "La col·laboració de professionals al voltant de l'alumnat amb discapacitat. Un camí cap a l'escola inclusiva" en *Ambits de Psicopedagogia. Revista catalana de Psicopedagogia i Educació* núm. 16, pp. 39-47, hivern 2006

Castells, M. (2000) *La sociedad red. vols. I-II*. Madrid: Siglo XXI

Dabas, E. (1998) *Red de redes*. Buenos Aires: Paidós

Di Ciaccia, A. et al. (1998) "La pratique a plusieurs". Preliminaire 9 & 10. Bruselas: Antenne 110

Estebanaranz, A. ; Mayor C. "Redes profesionales para la innovación en la Educación Infantil" en *Revista de la Facultad de Ciencias de la Educación*, Vol. 2, 2000, pags. 159-184

Leal, J. ; Escuredo, A. (Coordinadores) (2006) *La continuidad de cuidados y el trabajo en red en salud mental*. AEN

Núñez, V. "Los nuevos sentidos de la tarea de enseñar. Más allá de la dicotomía «enseñar vs asistir»" [consultable *online* en http://www.me.gov.ar/curriform/publica/oei_20031128/ponencia_nunez.pdf]

Ochoa, S.; Castanys, E.; Alegret, J. "El trabajo en red profesional en salud mental infantojuvenil" en *Revista de la Asociación Española de Neuropsiquiatría*, Vol. 25, N° 95, 2005, pags. 49-68

Sluzki, C. "Red social y enfoque familiar sistémico" en *Familia: Revista de ciencias y orientación familiar*, N° 9, 1994, pags. 7-20

Speck, R. y Attneave, C. (1971). *Redes familiares*. BBAA, Amorrortu

Tizio, Hebe (2007) "¿Cómo tratar el malestar que se genera en la práctica?" En *Adolescencias i Vincles*. Barcelona: Interxarxes [consultable *online* en www.interxarxes.net]

Ubieto, J.R. (2004) "Adolescència, subjecte i xarxa social" en *Revista d'Educació Social* nº 26. Barcelona: Fundació Pere Tarrés

Ubieto, J.R. (2007) "Modelos de trabajo en red" en *Revista d'Educació Social* nº 35. Barcelona: Fundació Pere Tarrés

Valls, R. "Educar contra el fracaso y la exclusión" en *Cuadernos de pedagogía*, Nº 341, 2004, pags. 58-61

EXPERIENCIAS DE TRABAJO EN RED

Rengel, M. "El barrio del **Raval**. Experiencias educativas del trabajo en red" *Educación social: Revista de intervención socioeducativa*, Nº 32, 2006, pags. 93-106

Xarxa local per l'Atenció, prevenció i la protecció a la Infància i l'adolescència. **Sant Boi de Llobregat**: <http://www.stboi.es/>

Xarxa d'Atenció a la Infància **Sant Feliu de Llobregat**:
<http://www.santfeliu.org/xarxa/index.jsp>

Xarxa educativa **Castelldefels**: <http://www.castelldefels.org/revista/diversitat.asp>

Xarxa local de serveis per a la infància i adolescència. **Mollet del Valles**
<http://www.molletvalles.net/>

Xarxa d'Adolescents de **Cornellà** (XAC): <http://www.cornellaweb.com/>

La Xarxa Professional per a la INFÀNCIA i l'ADOLESCÈNCIA a **Santa Coloma de Cervelló**: <http://www.santacolomadecervello.org/serveis/html/xarxa.htm>

Xarxa d'infància de **Cervelló i Vallirana**:
<http://www.elbaixllobregat.net/sss/pdf/conclusions.pdf>

QUADRE 1

QUADRE 2

